

SAMOSTAN
SVETE EVFEMIJE
NA OTOKU
RABU.

KO JE GORELA GRMADA ...

Spomin na Turke. — Spisala Lea Fatur.

I.

Svečnica l. 1559. Mrzla brije burja po stolpih variha Pivške doline, močnega Šilentabora; odnaša sneg raz grajske strehe, nanaša ga v globino, raznaša brinje in dračje, nagrmađeno na grmadi. Kakor da ne more dočakati burja, da počí možnar, da zažari plamen, da udari zvon in gre po vaseh obupni krik: »Turek prihaja!«

Na stolpu, ki kipi iz močnega obzidja, se pokaže stražar grmade, Urh Belajev. Zamišljen žalosten obraz pod janjčjo kučmo. Ne vedel bi mu določiti starosti. Kajti modro oko je zasenčila skrb, na licu žari rdeča vraska, na obrazu je pečat trpljenja. Senca grozних dogodkov: kdo je ne nosi danes v Pivški dolini, v deželi, ki je postala izprehajališče turških konj, ki je postala turška žitnica in zakladnica, ki je postala vir nove turške moči, pomlajajoč s svežo krvjo janičarjev leno turško kri. Senca grozних dogodkov se je vtisnila v lice kraja, kakor v lice ljudi. Kaj čuda! Komaj da so odpeli koledniki: »O svetem Novem letu angel Mariji svetil. Bog požegnaj hišne ljudi, mladega dekliča, ki je v nji. Marija rajža ino gre« — že se je bil pripodil Turčin preko Grobelj nad Sv. Vidom na Reki, naglo, viharo, a skoraj neopaženo. Prepozno so klicale grmade ljudi v tabore. Malkočbeg z desetisoč vojaki se je izlil kakor nevihta

po Notranjski in Dolenjski. Oplenil in požgal je vasi okrog Postojne, po Pivki. Pomoril je stare žene in negodne otroke, odvedel je mladino v sužnost. Kakor prihaja mačka v kaščo, kadar se navadi slanine, tako prihaja nevernik, kadar je omlačeno žito, spravljena preja. — Zdaj se je komaj polegel dim požarov. Sirote, vdove, brezdetne matere so se zavedle šele svoje nesreče. Prokleti Turčin! A že leži tako čudno v zraku... Vendar ni mogoče! Krvave sanje, Urh, niso nič čudnega v tako krvavem času — turška mora je legla na krščanske prsi.

Urh odtrga oči od grmade, ponese jih v krogu. Povsod žalost in nesreče. Od temnega Javnornika in blestečega Snežnika do gole visoke Vremšice, kjer kraljuje na vrhu sv. Urh. Košana se skriva za močnim zidom. V globini pod Šilentaborom se ozira sv. Mihael zaupno navzgor: Brani nas, Šilentabor Kostenjak! — Uboge cerkvice, ki stoje na samem, uboge vasice! Cerkve je porušil, oskrunil sovražnik križa. Raztrgane so strehe po vaseh, opaljeni zidovi. Tu štrli še samo osmoljeni tram v nebo — tam so postavili za silo nov zid, ga pokrili s škrlji, z neotesanimi žaganicami; vrata so zbili iz hrapavih desk, okna so zamašili s cunjami. Skednji, hramovi, uljnjakí — vse požgano, razmetano... kar se je rešilo živine,